

Сидорчук В. І.

Білоцерківська ДСС Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН, с. Мала Вільшанка, Білоцерківський р-н, Київська обл., 09100, Україна.

Глеваський В. І.

Білоцерківський національний аграрний університет, Соборна площа, 8/1, м. Біла Церква, Київська обл., 09117, Україна

ЧОМУ ПЕРЕНЕСЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ НА НОВУ ДІЛЯНКУ МОЖЕ ДАТИ ПОТУЖНИЙ ІМПУЛЬС СЕЛЕКЦІЙНОМУ ПРОЦЕСУ

За понад 90-річний період функціонування Білоцерківської дослідно-селекційної станції місце досліджень по селекції окремих сільськогосподарських культур змінювалось від двох до чотирьох разів. По ярій виці воно змінювалось чотири рази, по цукрових буряках – три, по озимій пшениці – два. Відповідно це дало можливість проаналізувати, як таке переміщення впливало на результати селекції.

Впродовж тривалого часу основною базою по селекції цукрових буряків, озимої пшениці і зернобобових культур був відділок «Олександрія». У зв'язку з розширенням масштабів досліджень, перш за все по селекції однонасінних та поліплоїдних цукрових буряків, існуюча земельна ділянка не задовольняла потреб.

В 60-х і 70-х рр. ХХ ст. проводилось значне нарощування матеріально-технічної бази наукових установ, в тому числі і за рахунок приєднання земельних масивів. Таким чином до Білоцерківської ДСС в 1965 році було приєднано 900 га земель (відділок Ленінське), а в 1975 році, як компенсацію за передачу земель станції під будівництво шинного комбінату, понад 3000 га в районі с. Мала Вільшанка. При цьому відділення «Олександрія» залишалось базовим до 1990 року.

На відділку «Ленінське» на площі 100 га була нарізана десятипільна наукова сівозміна для проведення досліджень по селекції поліплоїдних цукрових буряків, вики ярої та гороху.

Найбільш досконалим було освоєння земельної ділянки відділку «Селекційне» с. Мала Вільшанка. Згідно з проектом, розробленим співробітниками Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрових буряків, передбачалось: закладка нового стаціонарного досліду та нарізка чотирьох наукових сівозмін, в тому числі для селекції поліплоїдних цукрових буряків окрема восьмипільна сівозміна площею поля 10 га, та окрема десятипільна сівозміна площею поля 10 га для селекції однонасінних цукрових буряків, вики ярої й озимої пшениці.

У 2010 році на засіданні науково-технічної ради Білоцерківської дослідно- селекційної станції Сидорчук В. І. вперше доповів про вплив едафічних факторів на селекційний процес у вики ярої, пов'язаний зі зміною місця проведення досліджень. У ході обговорення доповіді виявилось, що перенесення досліджень на інші ділянки позитивно відбилося на результатах селекції поліплоїдних цукрових буряків, однонасінних цукрових буряків та озимої пшениці.

Працівники лабораторії селекції поліплоїдних цукрових буряків двічі скористались зміною місця проведення досліджень. Після перенесення дослідів з відділу «Олександрія» на відділок «Ленінське» за 17 років районуються Білоцерківський полігібрид 19, Білоцерківський полігібрид 30, Білоцерківський полігібрид 41, Білоцерківський ЧС 32. Після чергового перенесення селекції поліплоїдних гібридів цукрових буряків на відділення «Селекційне» за 20 років роботи було передано на Державне сортовипробування та включено до Реєстру ще шість гібридів на ЧС основі: Білоцерківський ЧС 51, Білоцерківський ЧС 57, Олександрія, Каверось, Білоцерківський ЧС 90, БЦ СІД. Гібрид Олександрія був національним стандартом. На базі селекційних матеріалів створених в попередні роки був виведений та районований в 1984 році сорт Білоцерківська однонасінна 45, успішно конкурувавший з гібридними сортами вітчизняної та зарубіжної селекції. Сорт вирізнявся високими технологічними якостями цукрової сировини.

Позитивно вплинуло перенесення досліджень на селекцію озимої пшениці в 90-х рр. з відділення «Олександрія» на відділок «Селекційний».

Успішно пройшли Державне сортовипробування та включені до Реєстру сорти 'Білоцерківська напівкарликова' (1999 р.), 'Перлина Лісостепу' і 'Олеся' (2001 р.), які по цей час користуються попитом у виробництві. Виведення цих сортів стало суттєвим поштовхом у подальшій роботі. 86

За 80-річний період селекції вики ярої на Білоцерківській дослідно-селекційній станції місце проведення досліджень змінювалось 4 рази. Як і по інших культурах значних здобутків досягнуто після перенесення досліджень з відділку «Олександрія», спочатку на відділок «Ленінське», а згодом на відділення «Селекційне». За 30 років виведено та районовано або включено до Реєстру 18 сортів із них чотири (Білоцерківська 222, Білоцерківська 88, Білоцерківська 7, Ярослава) слугували національними стандартами. Білоцерківські сорти вики ярої більше тридцяти років домінують у посівах культури на Україні.

Тому нам необхідно змінювати модель селекції з Бербанк-центричної на природо-центричну, що базується на матеріальних показниках, які формуються під впливом природного добору. Це означає заміну існуючої селекційної ділянки на ділянку з природною родючістю ґрунтів. Такі ділянки ще збереглись.